

A „rongyos brigád”

Amikor a délvidéki magyarságnak ezzel a fájdalmas, történelme folyamán legszomorúbb korszakával foglalkozunk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a Petőfi-brigádot, azt a háború vége felé magyarokból alakult harci egységet, amelyről csak a legnagyobb tisztelet hangján lehetett szólni az elmúlt évtizedekben, hiszen a testvériség-egység és a hősi helytállás egyik legszentebb szimbóluma volt. Magasztaló cikkek jelentek meg róla, hősi harcát dalokba foglalták. Baki Ferenc és Vébel Lajos 1968-ban megjelent nevezetes könyvéhez, a PETŐFI-BRIGÁD-hoz nem kisebb személyiség, mint Kosta Nadj hadseregtábornok írt előszót. „E befejező küzdelmekben” írja egyebek között, „a szerb, horvát, szlovén, Crna Gora-i, macedón és más jugoszláv népek és nemzetiségek fiaival együtt résztvettek a jugoszláviai magyarság önkéntesei is. A jugoszláviai magyarság tehát a felszabadító harcokban és később a szocializmus építésében való részvételével maga is alátámasztotta a Jugoszláv Kommunista Párt és Tito elvtárs politikájának helyességét, miszerint a harcokban és az építőmunkában kivívott győzelmek és sikerek egyetlen záloga a jugoszláv népek és nemzetiségek testvérisége és egysége”¹

A könyv fülszövege még lelkesebb: „...végső ideje, hogy így, írásos formában, könyv alakban is megörökítsük a jugoszláviai magyarság hősi helytállását, dicsőséges harcait országunk fölszabadításáért és társadalmunk szocialista átalakulásáért.”

A szerzők maguk is – mindketten tagjai voltak a brigádnak, részesei a harcoknak – a legnagyobb elismerés hangján, hősöknek kijáró tisztelettel szólnak a magyar önkéntesekről. Így kellett és így kellett róluk szólni az elmúlt évtizedekben. Már csak a vajdasági magyarság jól felfogott érdekében is, hiszen félig suttogva, félig hangosan elhangzott itt is, ott is: kizárólag a Petőfi-brigádnak, ezeknek a „jugoszláv beállítottságú” bátor önkénteseknek köszönheti ez a kis közösség, hogy nem jutott ő is a németység sorsára, vagyis hogy a megtizedelést túlélőket nem telepítették ki ősi szülőföldjükéről. Ebben lehetett is némi igazság. Nyomatékosan elhangzott az is, hogy a Petőfi-brigád mosta le a délvidéki magyarságról a gyalázatot, neki köszönhetik az itteni magyarok a „megelőlegezett bizalmat”, azt, hogy egyenrangú állampolgárai lehetnek az új Jugoszláviának. A nevezetes bolmáni és batina (kiskőszegi) harcokat megjárt és szerencsésen hazatért topolyaiak, moravicaiak (bácskossuthfalviak), csantavérieriek, kishegyiesiek, feketicsiek legfeljebb csak halkán, családi körben merték kimondani az igazságot. Azt például, hogy a toborzás egyes helyeken körülbelül olyan mértékben folyt önkéntes

¹Baki Ferenc–Vébel Lajos: A Petőfi-brigád. Újvidék, 1968. Forum K. –, 9. l.

alapon, mint a napjainkban zajló „önkéntes”-fogás. Azt, hogy a „baráti meggyőzés” nemleges válasza esetén kilátásba helyezte, – és kilátásba helyezi most is – a kiköltöztetést, a vagyonelkobzást, a munkahely elvesztését. Elbeszélésük szerint az egyik nagy észak-bácskai magyar faluban például a kocsmába terelték össze a frontra kiszemelt javakorabeli férfiakat, ott néhány napig étlen-szomjan tartották őket, s aki ezek után „önként” jelentkezett, mindjárt kapott enni és inni. Fegyvert és lőszert már nem: majd lesz az ellenségnek, vigasztalták őket, attól el lehet venni. A frontról sebesülten hazakerült egyik brigádtag például elmondta: az egyik roham előtt fegyver híján napraforgószárat nyomtak a kezükbe, hadd higgye az a fránya német, hogy puskát szorongatva rohamoznak a hajnali szürkületben. Természetesen golyófogónak jók voltak így is. Meg is tizedelték őket alaposan. Sokan félelemből lettek „önkéntesek”: csak a brigád vagy a tömegsír között választhattak. A sajkás-vidékiekről mesélik: amikor megtudták, hogy amíg ők harcoltak, odahaza az övéiket kitelepítették vagy elpusztították, hátat fordítottak a dicső harcnak. Összefogdosták őket, visszavitték az első sorokba. A legtöbben odavesztek. Mindez nincs benne A Petőfi-brigád című könyvben. Erről hallgatni kellett és hallgatni kellett. Mint ahogy arról is, hogy amíg a „rongyos brigád” – így nevezték őket partizánéknál – dicsőséges harcait vívta „országunk fölszabadításáért és szocialista átalakulásáért”, harcostársaik és elvbarátaik ártatlan hozzátartozóikat, falubelijeiket mérszárólták le állati kegyetlenséggel. *Téves csatatéren* estek el ők is, a szebb holnapban bízők, akárcsak elődjeik és sorstársaik a távoli orosz hómezőkön, vagy utódaik most Dubrovnik alatt, Boszniában vagy Vukovár közelében.